

Астанін М. О., доц., Ходзинська Я. І., магістр, Левчук А. В., магістр

Київський національний університет технологій та дизайну

ЕСТЕТИКА В ПРОСТОРІ КУЛЬТУРНОГО КОДУ МЕТАМОДЕРНУ

Анотація. Характерні підвалини метамодернізму, його естетичні принципи, онтологія та епістемологія знаходяться у фокусі теоретичного осмислення. Дискусія про статус понять Метамоде́рн та Метамоде́рнізм має відкритий характер. Продовжується невизначеність термінів Постмоде́рн та Постмоде́рнізм і їх присутність на шкалі часу. В режимі приєднання до дискусійної полеміки, розглядається теоретичне поле сучасного стану мистецької естетосфери.

Ключові слова: архітектура, дизайн, Метамоде́рн, Метамоде́рнізм, метаксис, Модернізм, осциляція, Постмоде́рн, Постмоде́рнізм, релятивізм.

Astanin M. O., Khodzinska Ya. I., Levchuk A. V.

Kyiv National University of Technologies and Design

AESTHETICS IN THE SPACE OF THE METAMODERN CULTURAL CODE

Abstract. The characteristic foundations of metamodernism, its aesthetic principles, ontology and epistemology are in the focus of theoretical analysis. The discussion about the status of the concepts of Metamodern and Metamodernism is open. The uncertainty of the terms Postmodern and Postmodernism and their presence on the timeline continues. In the mode of joining the discussion polemic, the theoretical field of the modern state of the artistic aesthetosphere is considered.

Keywords: architecture, design, Metamodern, Metamodernism, metaxis, Modernism, oscillation, Postmodern, Postmodernism, relativism.

Вступ. В вересні 2011 року в Лондонському Музеї Вікторії та Альберта відкрилась виставка «Постмодернізм – стиль і повалення 1970–1990» [7]. Ця подія стала точкою естетичного завершення Постмодернізму як культурно-філософського феномену. На початку XXI століття було поставлено символічну крапку. За висловом британського критика і письменника Едварда Докса Постмодернізм перестав бути домінантним дискурсом. Зигмунт Бауман зазначав, що Постмодернізм втратив свою актуальність в соціальній свідомості, наразі на його місце прийшов Метамоде́рн.

Постановка завдання. Метою розвідки є аналіз ідей та принципів культурних стратегій Метамоде́рнізму. На матеріалі метамодерністських веб-маніфестів та статті «Нотатки про Метамоде́рнізм» Вермюлена та ван ден Аккера [12] проаналізовано основні концепти метамодернізму. Приділено увагу поняттю Метамоде́рн, як терміну для позначення нової історико-культурної доби.

Результати досліджень. Метамоде́рн – культурний код історичного періоду XXI століття. Про це було заявлено в 2010 році Тімотеусом Верміленом та Робіном ван ден Аккером в статті «Нотатки про метамодернізм». Поняття Метамоде́рнізм було введено для визначення нової епохи після постмодернізму. Метамоде́рн продовжує розвивати філософський та методологічний підхід релятивізм, який визначається розумінням того, що жоден стиль, форма чи концепція не є універсальними або обов'язковими в контексті дизайну, мистецтва та архітектури. Яскравий приклад – архітектура, яка найбільш візуалізує і демонструє через фізичну матеріальність культурний код часу.

Метамоде́рнізм можна розглядати як реакцію на Постмодерністську кризу і втому від безкінечного релятивізму. Релятивізм визнає, що інновації, культура, контекст та інші фактори можуть впливати на сприйняття та оцінку мистецьких артефактів. Дебют архітектури Метамоде́рну проявився в період пізнього Постмодернізму [2]. Архітектура

в цей період продовжує пошуки нових способів вираження, ідентичності та взаємодії в синтезі нового з найновішим.

Метамодернізм виступає як протезізм і ньюансована деміургія (творення) в період Протометамодерну з кінця 1990-х років. Розроблена нами інфосхема демонструє пришвидшення змін в часі процесів історико-культурних епох (рис. 1).

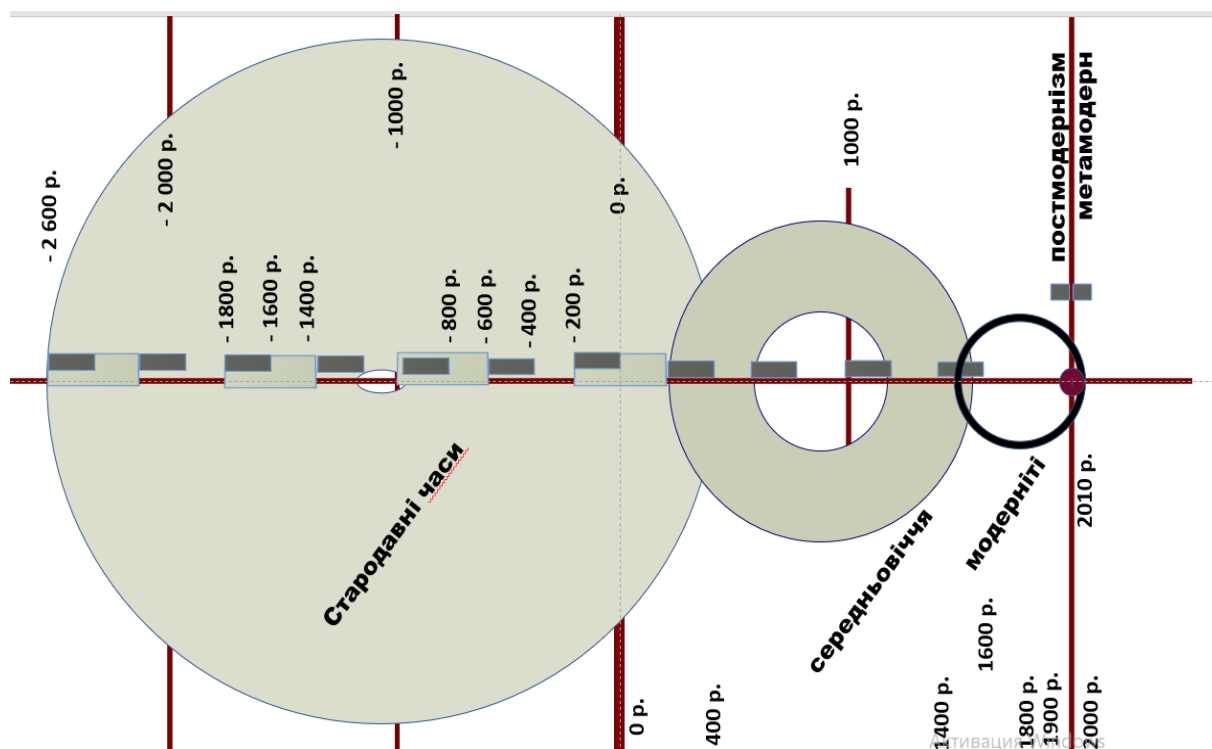
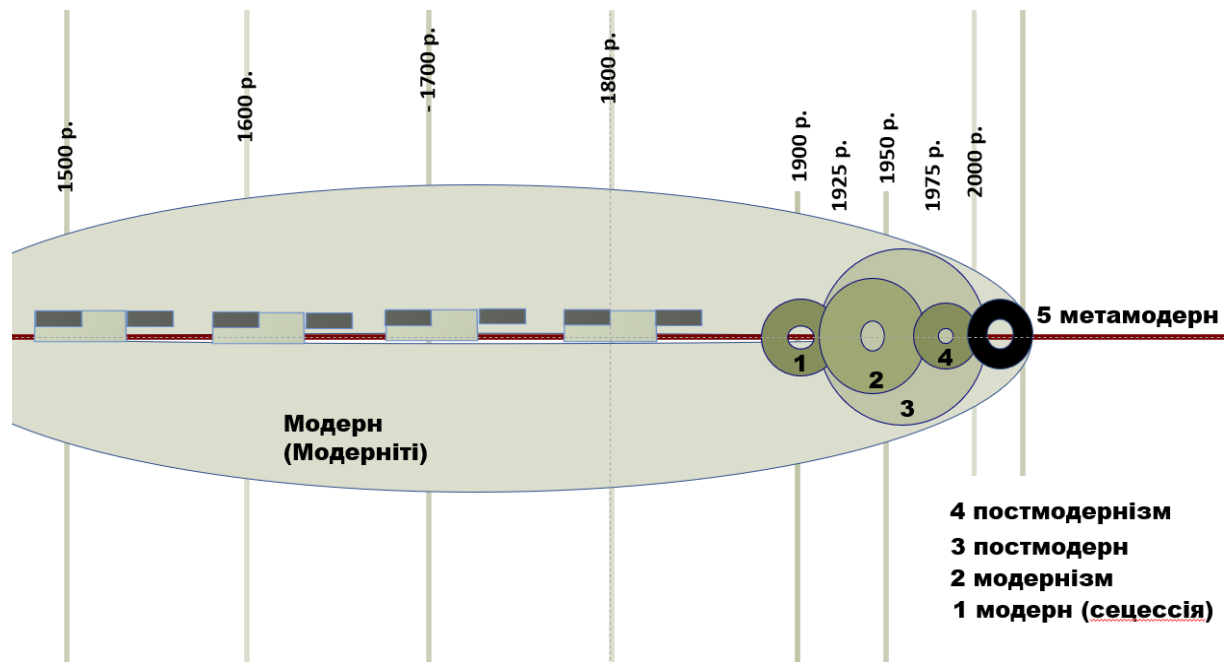

Рис. 1. Зменшення в часі масштабу історико-культурних епох. Наочна ілюстрація розміру і розташування Модерну на шкалі еволюційного вектору

Метамодерністські проекти зазвичай поєднують традиційні форми та матеріали з сучасними технологіями та конструкційними методами. Це створює унікальні архітектурні образи, які відображають сучасну естетику, але з історичним підтекстом. Метамодерністська архітектура часто намагається викликати емоційну рефлексію у глядача. Це може бути досягнуто за допомогою несподіваних форм, використання природних матеріалів або створення просторів, що сприяють внутрішньому відчуттю оновлення. Більшість метамодерністських архітектурних проектів намагаються змінити співвідношення між спорудою та природним середовищем. Це може включати в себе мімікрію простору, що імітує природний ландшафт. Характерний приклад стилю – деконструктивізм. Природність деконструктивізму виражається в двох напрямках. Перший – сплітморфний із різких, з очевидними характеристиками зсуву, накладанням та похилістю форм. Другий – софтморфний з заокругленими, криволінійними, текучими формами неможливий для втілення без використання в проєктуванні і будівництві графічних 3D програм. Будівельні складові для будівництва деяких деконструктивних споруд, зокрема музею Гугенхайма в Більбао виготовлялись на літакобудівних виробництвах.

Модернізм завершує багатовікову епоху Модерн або епоху Нового часу (Модерніті). Залишається не визначеним в загальному філософському розумінні питання назви проміжку часу, що означає період після Модерну – Постмодерн чи Метамодерн. Більшість дослідників погоджуються, що потрібне конкретне визначення і конкретна

термінологія, але доводиться користуватись існуючою [1]. Модерніті (за звичкою Модерн) продовжує свою присутність в XX–XXI століттях у вигляді Модернізму, Постмодернізму та Метамодернізму. Останнє століття, що завершує п'ятивіковий період розвитку, насичене стильовим різноманіттям, що протирічить один одному. Наразі пропонуємо авторську інфосхему стилеутворення з акцентом на двадцяте століття (рис. 2).

Джерело: авторська розробка

Рис. 2. Складники історико-культурної епохи Модерн (Модерніті)

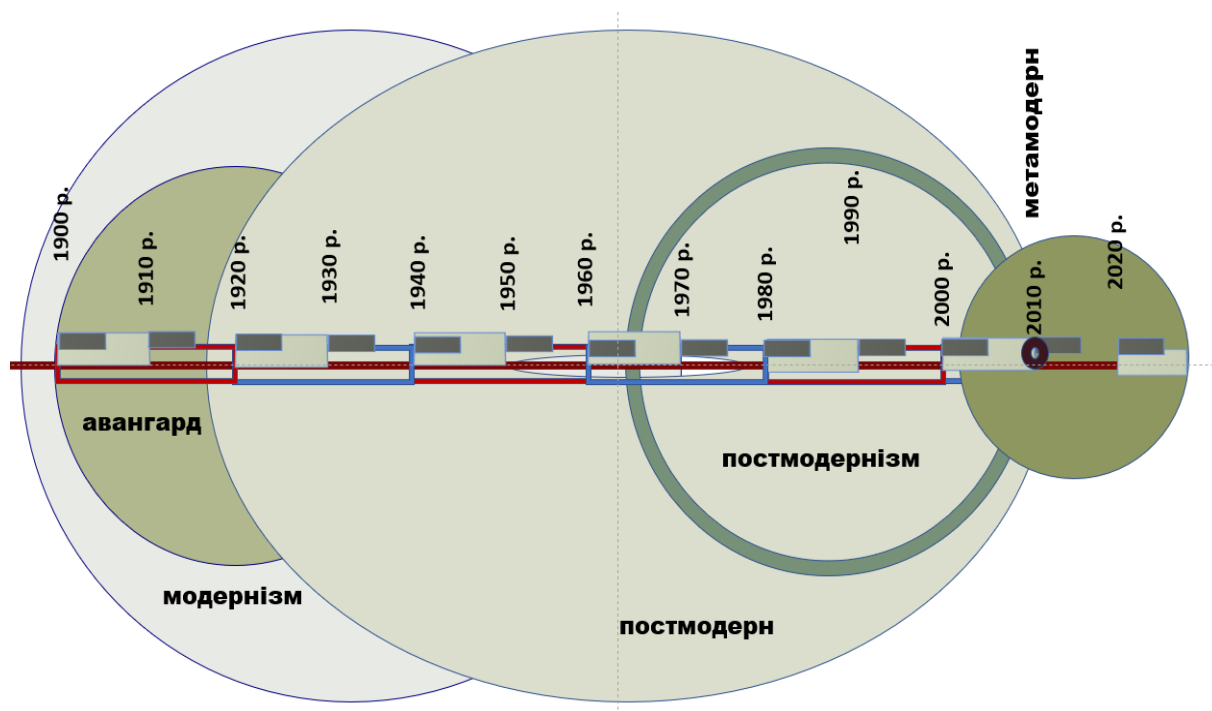
Повертаючись до глобальної епохи Модерну, в якій існували Модернізм та Постмодернізм, треба зазначити про те, що модерність в європейській культурі почала проявлятися на початку 15 століття. В сучасному дискурсі термін Модерн замінено на Модерніті – Modernite (фр.), щоб уникати асоціативних нашарувань і накладок омонімів, схожих за написанням але різних за значенням і смислами культурологічних понять таких як сецесія, ар-нуво, югенстиль, тоб-то той самий за назвою модерн, але порівняно короткого в історичному аспекті періоду закінчення XIX початку XX століття.

Масштабні події, що відокремлюють Модерніті від Середньовіччя це – зміцнення османської імперії та остаточне падіння Візантії, переклад Біблії Мартіном Лютером, що спричинило реформацію традиційного християнства, визнання толерантності, відкриття нового світу на новому континенті Колумбом [6]. Згодом проявлення капіталізації, державності та чіткого класового розшарування.

Ланцюги протиставлень Модернізм – Постмодернізм виглядають наступним чином: ентузіазм – насмішка, надія – меланхолія, наївність – усвідомленість, емпатія – апатія, єдність – множинність, цілісність – розчепленість, ясність – неоднозначність. Синонімічний ланцюг Модернізму – Постмодернізму це подібність асоціативних понять Модернізм – радіо, Постмодернізм – телебачення, Метамодернізм – інтернет.

Модернізм початку 20 століття намагався підтягнути суспільство до глобальних правил усередненості. Постмодернізм декларував антиелітарність, іронію, деконструкцію, заперечення, симулякр (копія з копії), де оригінал відсутній, а можливо його і не було [13]. XXI століття це період нової ширості. Осциляція (коливання або певна повторюваність у часі) в Метамодерніті це процес розгойдування точки опори якої

не існує. В Метамодерні все стало нормою. Але норми теж більше не існує. Стабільності не існує. Метамодерн це період, що ймовірно продовжиться на найближчу половину століття перетворившись на некромодерн. Послідовність стильових змін зображена на розробленій нами схемі (рис. 3).

Джерело: авторська розробка.

Рис. 3. Частина стильової шкали епохи модернізму в межах XX–XXI століть

Маніфести радикального модернізму в мистецтві, це заперечення основних базових понятійних постулатів. В живописі Казимир Малевич створює картину «Чорний квадрат» (1914 р), назва говорить сама за себе. В музичному мистецтві Джон Кейдж представляє п'єсу «4:33» (1952 р), де музичні інструменти не видають жодного звуку рівно чотири хвилини 33 секунди. Зал слухає себе і оточуючий простір. В архітектурі за проектом Філіппа Джонсон побудовано будинок «Глас хаус» (1948 р.) з візуально відсутніми (скляними) стінами. Постмодерн, або новітня історія, по справжньому розпочинається в період другої світової війни. Постмодерну притаманні постіндустріальність, ентропія, хаос, невизначеність. Модерністичні трансгуманізм, віра в прогрес, індустріалізацію, ентузіазм, щирість, змінились іронією постмодерна. Жан Бодріар пише про двохлицевість мистецтва і час перемоги цинізму. Постмодерн відчуває себе як культурну депресію в умовах надспоживання.

Деконструкція Постмодернізму підготувала ґрунт для Метамодерну, розібравши все і саму себе в тому числі. Іронічний Постмодерн був розібраний іронією деконструкції. Термін Метамодерн мав би позначити значний історико-культурний період розвитку цивілізації західної Європи, а термін Метамодернізм, за логікою, мав би позначити концептуалізацію періоду. Метою вчених стало знайти нову мову опису сучасних інтелектуальних та культурних реалій [8]. Постмодернізм, як термін, демонструє мовну незграбність тезаурусу сучасної гуманітаристики. Всім відомий поділ історичних епох на Стародавній світ, Середньовіччя, Новий час і Новітню історію. На теренах колишнього радянського союзу Новітня історія розпочиналась в 1917 році, після жовтневого перевороту. В європейському часописі Новітня історія розпочиналась в

період Першої світової війни. Термін Новітня історія змінено на термін Постмодерн, але час його вступу більшістю визначається в період Другої світової. Отже кордони історичного періоду Постмодерн не мають чіткого визначення, але чітко визначено постулат про те, що Постмодернізм приходить на зміну Модернізму. Отже, Модернізм та Постмодерн накладаються в часі один на одного і в той же час залишаються частиною глобального стильового потоку Модерн (Модерніті), який в свою чергу судячи з назви, продовжує своє історичне існування в рамках нового стилю Метамоделн. Паралельно із вище описаною шкалою часу існує шкала, що прописана світовими війнами. Вона має наступний вигляд. Модернізм, це період між Першою і Другою світовими війнами. Постмодернізм, відповідно між Другою світовою війною і війною, що розпочалась в Україні і триває по сьогоднішній день. Ці питання продовжують бути дискусійними і чекають остаточного затвердження.

Висновки. «Геніус темпора» або культурний код часу оформлюється через філософію, літературу, мистецтво, інновації, технології, архітектуру. В Метамоделнзмі правила умовні, тому їх не існує, але світ настільки вільний, що може жити по правилам. Кожен член суспільства – геній, та пише своїм існуванням геніальну картину. Суб'єктивність, нова щирість, інформативність це культура Метамоделну. Людина Метамоделну в стані «понад», «поміж» та в стані осциляції, тоб-то в стані «коливання» між протиріччями. Турбулентність вимиває платформи, на які людина часу мала би передбачувано спиратись. «Чорні лебеді» Насіма Ніколаса Талеба змінюють уяву про справжність і передбачуваність світу. Значення ідеї та погляд на світ через постмоделну оптику наступні: в Модерні – одна ідея має значення, в Постмоделні – багато ідей не мають значення, в Метамоделні – багато ідей і кожна має значення. Ознаки історичних стилів в режимі одне визначення в одне слово наступні: Античність – натурфілософія, Середньовіччя – канон, Ренесанс-наука, Модерн – технологія, Постмоделн – провал, Метамоделн – шанс. Метамоделну притаманні нова щирість, стабільність, обнулення минулого, досвід, як фундамент нових можливостей, успіх, як союз різних але рівних. В орфографію проникли нові символи-смайли, що доповнюють та надають повідомленню чуттєво-емоційне забарвлення. Щирість, емпатія, чуттєвість, емоційний інтелект обговорюється і практикується, як трендовість. Наука нейрофізіологія стає домінантною, тому що вивчає, моделює і керує когнітивними функціями мозку, створюючи штучний інтелект, подібний до фізіологічного. Академічна освіта перетворюється в самоосвіту на базі доступних ресурсів інтернету. В перехідні періоди еволюційних процесів створюється політична напруженість та виникають воєнні конфлікти, але в умовах війни музи продовжують говорити під гучні вибухи гармат.

Список використаної літератури

1. After Postmodernism. A Conference, University of Chicago, November 14–16, 1997. URL: <http://previous.focusing.org/apm.htm>.
2. Burn, S. (2007). Infi nite Jest. The London Times Literary Supplement. URL: <https://infinitejest.wallacewiki.com/david-foster-wallace/index.php?title=Infinite Jest - The Times Literary Supplement>.
3. David Foster Wallace: “Infi nite Jest”. Interview with Michael Silverblatt. Bookworm, KCRW. April 11, 1996. URL: <http://web.archive.org/web/20040606041906/www.andbutso.com/~mark/bookworm96/>
4. Docx, E. (2011). Postmodernism is Dead. Prospect Magazine. London. URL: <https://www.prospectmagazine.co.uk/magazine/postmodernism-is-dead-va-exhibition-age-ofauthenticism>.
5. Eshelman R. Performatism or the End of Postmodernism. The Davies Group Publishers, 2008. 288 p.
6. Hutcheon L. The Politics of Postmodernism. New York; London: Routledge, 2002. 232 p.
7. Manifesto for The New Sincerity. *Maximum Fun*. 2006. URL: <https://maximumfun.org/news/manifesto-for-new-sincerity/>
8. Metamodernism: Historicity, Aff ect, and Depth After Postmodernism. Ed. Robin van den Akker, Alison Gibbons and Timotheus Vermeulen. Rowman & Littlefi eld International. 2017. 260 p.

9. Misunderstandings and clarifications. Vermeulen, Timotheus, Akker, Robin van den. Notes on Metamodernism. Theory. 2015. URL: <http://www.metamodernism.com/2015/06/03/misunderstandings-and-clarifications/>
10. Turner L. Metamodernist Manifesto. 2011. URL: <http://www.metamodernism.org/>
11. Toulmin S. Return to Reason. Harvard University Press, 2003. 256 p.
12. Vermeulen T., Akker R. van den. Notes on Metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. Vol. 2. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3402/jac.v2i0.5677>.
13. What is Metamodernism with Daniel Görtz. Parallax Lecture 004. Parallax, a European online media platform. 2020. URL: <https://parallax-media.eu/lectures/danielgoertz>.